

Nr 22.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa ändrings- och reparationsarbeten i de för statsverkets räkning inköpta fastigheterna nr 1, 2, 3, 9, 10 och 11 i kvarteret Mercurius i Stockholm; given Stockholms slott den 26 september 1919.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva

att för omedelbart igångsättande av ändrings- och reparationsarbeten i de för statsverkets räkning inköpta fastigheterna nr 1, 2, 3, 9, 10 och 11 i kvarteret Mercurius i Stockholm, i enlighet med plan, som av Kungl. Maj:t fastställs, må ur det å 1919 års riksstat uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter utgå ett belopp av högst 150,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 september 1919.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
              PETRÉN,
              NILSON,
              LÖFGREN,
              friherre PALMSTIERNA,
              RYDÉN,
              UNDÉN,
              THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Thorsson anförde:

Jag tillåter mig härefter för Kungl. Maj:t anmäla uppkommen fråga om företagande av vissa ändrings- och reparationsarbeten i de enligt beslut vid innevarande års lagtima riksdag för statsverkets räkning inköpta fastigheterna nr 1, 2, 10 och 11 i kvarteret Mercurius här i staden med adressnummer Västerlånggatan 16 och Storkyrkobrinken 7, samt nr 3 och 9 i samma kvarter med adressnummer Storkyrkobrinken 9 och Stora Gråmunkegränden 6, och får därvid till en början i korthet erinra om vad i ärendet förut förekommit.

Vid anmälandet den 9 januari 1919 av de frågor, som rörde regleringen av utgifterna under sjunde huvudtiteln å tilläggsstaten för år 1919 hemställde jag under punkt 26 i statsrådsprotokollet över finansärenden för nämnda dag efter en motivering, som återfinnes å sid.

52—62 i det tryckta protokollet och till vilken jag tillåter mig hänvisa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, utom godkännande av ett villkorligt ingånget avtal om inköp av fastigheten nr 6 i kvarteret Rosenbad i Stockholm, m. m., varom i detta sammanhang ej är fråga, *dels* godkänna ett å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar villkorligt ingånget avtal om inköp av förenämnda fastigheter, *dels ock* för köpeskillingens täckande å tilläggsstat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 2,020,000 kronor att utgå av tillfälliga lånemedel.

Min berörda hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen; och i skrivelse den 20 mars 1919 (nr 62) har riksdagen anmält, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts omförmälda förslag, bland annat, *dels* godkänt senast nämnda villkorligt ingångna avtal, *dels ock* för köpeskillingens täckande å tilläggsstat för år 1919 anvisat det för ändamålet äskade beloppet.

I omförmälda skrivelse har riksdagen anført, att riksdagen, vars vederbörande utskott besett de till inköp föreslagna fastigheterna, visserligen funnit de inom kvarteret Mercurius belägna vara av den beskaffenhet, att de icke utan genomgripande reparationer kunde ställas i det skick, att de bleve lämpliga för ämbetslokaler, ävensom att priset å desamma måste anses tämligen högt. Då riksdagen emellertid inhämtat, anförde riksdagen vidare, att statsverkets lokalbehov vore av synnerligen trängande beskaffenhet samt att förvärv för statens räkning av mera välbelägna och för omedelbar inflyttning disponibla lokaler icke för det dåvarande stode till buds, ansåg riksdagen sig böra medgiva, att fastigheterna i fråga inköptes för statsverkets räkning.

I enlighet med riksdagens beslut har också definitivt avtal om förvärv av fastigheterna i fråga träffats den 1 april 1919.

Såsom av mitt förenämnda yttrande till statsrådsprotokollet över finansärenden för den 9 januari 1919 torde framgå, var mitt förslag om inköp av, bland annat, fastigheterna i kvarteret Mercurius föranlett av det växande behovet av ytterligare utrymme för i främsta rummet statsdepartementen, vilkas antal enligt lagen om statsdepartementen den 19 juni 1919 under nästkommande år skall ökas från åtta till nio, men även för ett flertal centrala ämbetsverk samt andra i Stockholm förlagda myndigheter.

Sedan sist omförmälda fastigheter definitivt förvärvats åt statsverket, har byggnadsstyrelsen inkommit till Kungl. Maj:t med en den 25 juni 1919 dagtecknad framställning, däri nämnda ämbetsverk avgivit preliminärt förslag till ordnandet av *dels* statsdepartementens lokal-

fråga, från den dag under år 1920, då ovanberörda lag om statsdepartementen enligt Konungens förordnande skall träda i kraft, dels ock frågan om beredande av utvidgade ämbetslokaler åt socialstyrelsen.

I sin berörda framställning har byggnadsstyrelsen gjort ett uttalande, som ytterligare understryker nödvändigheten av att åtgärder fortast möjligt vidtagas för tillgodoseende av de mest trängande behoven av ökade lokalutrymmen för statsverkets räkning. Ämbetsverket yttrar nämligen följande:

»I och med kristidskommissionernas successiva upphörande har givetvis en viss lättnad inträtt vid tillgodoseendet av statens lokalbehov i Stockholm, men erfarenheten har jämväl visat, att den så att säga naturliga utvecklingen av ämbetsverkens lokalbehov under kristiden fått stå tillbaka för kommissionernas än mer trängande krav på att omedelbart bliva tillgodosedda med tillräckliga och lämpliga lokaler och därför numera gör sig särdeles starkt gällande. Expansionen inom vissa ämbetsverk, exempelvis riksförsäkringsanstalten, socialstyrelsen, kommerskollegium, byggnadsstyrelsen, länsstyrelsen i Stockholms län m. fl. är sålunda nu så kraftig, att ett ofördröjligt igångsättande av nybyggnadsverksamhet för statsverkets räkning enligt styrelsens förmenande synes oundgängligen nödvändigt för att den alltmer kännbara lokalbristen må kunna avhjälpas.»

Såsom jag nyss hade tillfälle nämna, har byggnadsstyrelsen i sin skrivelse den 25 sistlidna juni månad framlagt ett preliminärt förslag till ordnandet av statsdepartementens lokalfråga från och med nästkommande år, men då jag funnit anledning att från byggnadsstyrelsen infordra ytterligare utredning i visst hänseende, torde jag först framdeles, när ärendet föreligger i färdigberett skick, få anmäla detsamma för Kungl. Maj:t.

Byggnadsstyrelsen har i sin ifrågavarande skrivelse vidare meddelat, att inom styrelsen uppgjorts ett förslag till ombyggnad av fastigheterna i kvarteret Mercurius, samt att verkställda förberedande undersökningar givit vid handen, att socialstyrelsen genom att i sin helhet flytta till den sålunda ombyggda egendomen skulle kunna erhålla i särdeles hög grad erforderlig lokalutvidgning. Socialstyrelsens nuvarande byggnad å Riddarholmen skulle alltså bliva disponibel för andra ändamål, och enligt byggnadsstyrelsens förslag borde densamma lämpligen tagas i anspråk för jordbruksdepartementet och det nya handelsdepartementet.

Vidare har byggnadsstyrelsen i skrivelse den 29 juli 1919 föreslagit att för tillgodoseende av socialstyrelsens mest trängande behov av ökat lokalutrymme de nu till odlingskommittén upplåtna utrymmena

i våningen tre trappor upp i fastigheten med adressnummer 7 och 9 vid Storkyrkobrinken, måtte, under förutsättning att nämnda kommitté finge förflyttas till annan av byggnadsstyrelsen föreslagen lägenhet, få övertagas av socialstyrelsen.

Sedan byggnadsstyrelsen föreslagit vidtagande av vissa mindre reparationer och förändringar i sist omnämnda lokaler, vilka skulle möjliggöra, att de nu synnerligen oekonomiskt disponerade lokalerna kunde bättre utnyttjas, hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt styrelsen att *dels* till socialstyrelsen upplåta de å vid skrivelsen fogade kartor med bokstäverna a—p betecknade utrymmen i våningen 3 trappor upp i fastigheten med adressnummer 7 och 9 vid Storkyrkobrinken, dock beträffande de med bokstäverna n—p betecknade utrymmena endast tillsvidare, *dels* inom omnämnda lokaler låta för en kostnad av 10,000 kronor utföra de reparations- och förändringsarbeten, som av styrelsen angivits, *dels ock* framdeles till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till berörda kostnads ersättande.

I fråga om det fulla utnyttjandet för statsverkets räkning av fastigheten nr 7 och 9 vid Storkyrkobrinken har byggnadsstyrelsen därefter, sedan styrelsen i korthet redogjort för innehållet i sina ovanberörda skrivelser den 25 juni och den 29 juli 1919, i skrivelse den 26 nästlidna augusti anfört följande:

»Med undantag för sistnämnda lokaler (nämligen de av odlingskommittén för närvarande disponerade) äro de utrymmen, över vilka statsverket för närvarande förfogar inom ifrågavarande fastighet, (vissa utrymmen äro uthyrda till enskilda, vilka för närvarande icke kunna uppsägas) disponerade av folkhushållningskommissionen. Då man nu alltmera närmar sig den tidpunkt, då nämnda kommission kan väntas komma att utrymma sina berörda lokaler, har byggnadsstyrelsen funnit det nödvändigt att taga frågan om anordnande av ämbetslokaler inom fastigheten, i första hand med tanke på socialstyrelsen jämte arbetsrådet under närmare omprövning och har därvid konstaterats, att byggnaden måste underkastas omfattande ändringsarbeten för att bli lämplig för ifrågavarande ändamål.

Byggnadsstyrelsen har fördenskull låtit tjänstgörande arkitekten hos styrelsen Georg A. Nilsson uppgöra ett förslag till fastighetens ombyggnad, vilket förslag är framställt å här bilagda sju stycken ritningar med tillhörande beskrivning jämte kostnadsberäkning.

Härjämte hava kostnadsberäkningar uppgjorts av ingenjören Hugo Theorell å värme-, vatten- och avloppsledningsarbeten samt av Elektriska prövningsanstalten å elektriska ledningsarbeten.

Enligt ifrågavarande ombyggnadsförslag, vilket omfattar samtliga för statsverket disponibla utrymmen inom fastigheten, skulle dessa, som för närvarande utgöra 37 tjänsterum, 4 arkivrum och 2 stora banksalar, komma att omfatta 62 tjänsterum, 4 arkivrum samt 1 större rum, avsett att användas såsom bibliotek. I

ovannämnda utrymmen är icke inräknat det i källarvåningen befintliga stora bankvalvet, beträffande vilket riksarkivarien i en av byggnadsstyrelsen i underdånigt utlåtande denna dag tillstyrkt framställning bland annat hemställt, att detsamma måtte upplåtas åt riksarkivet för förvarande av kristidskommissionernas arkivalier. (Icke disponibla utrymmen äro å omförmälda ritningar utmärkta med ett kors.)

Styrelsen anser sig tillika böra särskilt framhålla, att i de föreslagna arbetena ingå under alla förhållanden oundgängliga reparationsarbeten samt anordnandet av en ny värmeledning i stället för den nuvarande, vilken är gammalmodig och bristfällig samt dessutom endast omfattar en del av fastigheten.

Såsom ovan nämnts har styrelsen tänkt sig, att de av statsverket disponerade utrymmena inom ifrågavarande fastighet — med undantag för bankvalvet i källarvåningen — skulle upplåtas åt socialstyrelsen, som för närvarande disponerar 42 rum i fastigheten nr 2 vid Birger Jarlstorg och är i stort behov av ökat lokalutrymme, ävensom till lokal åt arbetsrådet.

Med hänsyn härtill har ifrågavarande förslag på ett förberedande stadium för granskning överlämnats till t. f. chefen för sistnämnda ämbetsverk G. Huss, och har denne i anledning härav i här bilagd promemoria¹ uttalat vissa önskemål, vilka beaktats vid förslagens slutliga utarbetande. Av nämnda promemoria framgår, att, därest lokalerna disponeras i enlighet med det föreliggande förslaget, desamma komma att bli tillräckliga för tillgodoseende av socialstyrelsens samt arbetsrådets omedelbara lokalbehov, under förutsättning att, i samband med ämbetsverkets överflyttande till omförmälda fastighet, den i ovannämnda promemoria omnämnda sjukkassebyråns lokalfråga löses på annat håll. Till sistnämnda lokalfråga läser byggnadsstyrelsen framdeles bli i tillfälle att återkomma.

Byggnadsstyrelsen får emellertid framhålla, att, ehuru styrelsen vid uppgörandet av det föreliggande förslaget utgått från den förutsättningen, att lokalerna ifråga skulle komma att upplåtas åt socialstyrelsen, detsamma dock utformats på ett sådant sätt, att det möjliggör lokalernas användande för vilket eller vilka ämbetsverk som helst med motsvarande lokalbehov. Byggnadsstyrelsen kan ej nog kraftigt framhålla vikten av, att ifrågavarande egendom snarast möjligt bliver iordningställd till lindrande av den stora bristen på ämbetslokaler i huvudstaden.

Kostnaderna för det föreslagna ombyggnadsföretaget fördela sig enligt omförmälda beräkningar på följande sätt:

Sjelva byggnadsarbetena	kronor	280,360: —
Värmeledningsarbeten	»	95,000: —
Vatten- och avloppsledningsarbeten	»	26,000: —
Elektriska kraft-, belysnings- och ringleddningsarbeten	»	35,500: —

Härtill komma utgifter för:

Korkmattor	»	27,000: —
Ritningar, kontroll och administration	»	30,000: —
Oförutsedda kostnader	»	48,640: —

eller tillhopa kronor 542,500: —.

För den händelse Eders Kungl. Maj:t täcktes bifalla den av byggnadsstyrelsen i ovan omförmälda skrivelse den 29 nästlidna juli gjorda framställning om vidtagande

¹ Här utesluten.

av vissa omedelbart behövliga ändrings- och reparationsarbeten i våningen tre trappor upp, kan nämnda summa 542,500 kronor minskas med 7,500 kronor till 535,000 kronor.

De föreslagna ändringsarbetena böra lämpligen påbörjas så snart folkhushållningskommissionen utrymt sina lokaler i fastigheten ifråga. Tidpunkten härför kan emellertid ännu icke närmare angivas, men är det, enligt uppgift från kommissionen, troligt, att utrymmandet kan ske så tidigt, att arbetena kunna taga sin början under innevarande år. För såvitt arbetena åtminstone delvis kunna påbörjas under första hälften av instundande november, kunna de väntas vara genomförda till den 1 oktober 1920 för den händelse vanligt entreprenadförfarande kommer till användning. Om däremot arbetet utföres genom uppgörelse under hand, vilket icke utesluter, att entreprenader å en del arbeten såsom betonarbeten, värmeledningsarbeten, vatten- och avloppsanordningar, elektriska anläggningar m. m. kunna anordnas, kan arbetet beräknas vara färdigt den 1 juli 1920, eller vid den tidpunkt då den nya departementsindelningen skall vara genomförd och alltså socialstyrelsens byggnad måste vara tillgänglig för handels- och jordbruksdepartementen.

Med anledning av vad sålunda anförts och då på grund av den särdeles kännbara lokalbristen det är av högsta vikt att ifrågavarande byggnadsföretag må kunna igångsättas snarast möjligt, får byggnadsstyrelsen i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte

dels till innevarande års urtima riksdag avlåta nådig proposition om godkännande av föreliggande byggnadsförslag,

dels till nästkommande lagtima riksdag avlåta nådig proposition om anvisande å tilläggsstat för år 1920 av för ändamålet erforderliga medel 542,500 kronor (eventuellt 535,000 kronor),

dels och lämna byggnadsstyrelsen bemyndigande att, med uppgörelse under hand för vissa arbeten för byggnadsföretagets omedelbara igångsättande under innevarande år av för styrelsen tillgängliga medel använda ett belopp av 100,000 kronor, samt för år 1920 under tiden intill dess lagtima riksdagens beslut i ämnet föreligger använda återstående belopp.»

Avsikten med förvärvet för statsverkets räkning av de ifråga-
varande fastigheterna i kvarteret Mercurius var ju, såsom av den av mig
nu lämnade utredningen framgår, att, sedan folkhushållningskommis-
sionen därifrån avflyttat, bereda möjligheter till anskaffande av erforderliga utrymmen för de statens myndigheter, som därav kunde vara i behov. Det står då för mig klart, att då nu tiden närmar sig för disponerande av vissa av lokalerna för det ändamål, för vilket de förvärvats, det omedelbart bör tillses, att de disponibla utrymmen bliva ändamålsenligt utnyttjade. Förutsättningen härför är emellertid, att de genomgripande reparationer, rörande vilkas nödvändighet riksdagen redan uttalat sig, bliva med minsta möjliga tidsutdräkt verkställda.

Av det förut anförda torde framgå, att jag för dagen ej är beredd att framlägga någon definitiv plan för de nu tillgängliga utrymmenas disponerande. Byggnadsstyrelsen har närmast tänkt sig, att socialsty-

Departements-
chefen.

relsen skulle få inflytta i de nya lokalerna. Förslaget har emellertid, såsom av byggnadsstyrelsen framhålles, utformats på sådant sätt, att det möjliggör lokalernas användande för vilket eller vilka ämbetsverk som helst med motsvarande lokalbehov. I detta sammanhang ber jag få meddela, att, enligt vad jag nyligen inhämtat hos byggnadsstyrelsen, bristen på lämpliga utrymmen härförutom till ämbetslokaler i Stockholm för närvarande uppgår till omkring 250 rum. I följd härav torde bliva erforderligt att för 1920 års lagtima riksdag framlägga förslag om avhjälpande av den föreliggande bristen.

Under sådana förhållanden anser jag mig så mycket mindre böra tveka att tillstyrka byggnadsstyrelsens nu förevarande förslag, då en granskning av förslaget, enligt mitt förmenande, giver vid handen, att fastigheterna efter omändringen låta använda sig för olika ändamål. Vid sådant förhållande och då jag för min del icke har något att erinra mot förslagets detaljer, finner jag mig böra tillstyrka detsammias utförande.

De beräknade kostnaderna 542,500 kronor, eventuellt 535,000 kronor, äro visserligen högst avsevärda, men till följd av ännu rådande höga arbets- och materialpriser anser jag mig icke kunna föreslå någon minskning av det ifrågasatta anslagsbeloppet.

Kostnaderna för ändringsarbetena skulle komma att uppgå till nyssnämnda lägre belopp, därest Kungl. Maj:t skulle bifalla byggnadsstyrelsens i skrivelsen den 29 juli 1919 gjorda hemställan om anvisande omedelbart av 10,000 kronor till vissa ändringsarbeten i de av odlingskommittén för närvarande disponerade lokalerna i fastigheten i fråga. Emellertid torde det i sakens nuvarande läge vara lämpligast, att byggnadsstyrelsens senaste förslag i dess helhet lägges till grund för ändringsarbetena, varmed skulle ernås en besparing av 2,500 kronor.

Då det är av synnerlig vikt, att de ifrågasatta arbetena äro slutförda till den 1 juli 1920, då med all sannolikhet den nya departementalindelningen kommer att vara genomförd, finner jag intet att erinra mot byggnadsstyrelsens förslag därom, att åtminstone vissa delar av arbetet böra utföras genom uppgörelse under hand, och alltså det vanliga entreprenadförfarandet ej begagnas. Härom lärer Kungl. Maj:t kunna förordna med stöd av § 3 i förordningen den 17 november 1893 angående statens upphandlings- och entreprenadväsende med mera.

Byggnadsstyrelsen har nu hemställt, att Kungl. Maj:t måtte be- myndiga styrelsen att för vissa arbeten för byggnadsföretagets igångsättande under innevarande år av för styrelsen tillgängliga medel använda ett belopp av 100,000 kronor samt för år 1920 under tiden intill dess lagtima riksdagens beslut i ämnet föreligger använda återstående belopp.

Då emellertid det av byggnadsstyrelsen ifrågasatta sättet för medelsanskaffningen kunde komma att innebära ett åsidosättande av de utav riksdagen godkända principerna för förskottsväsendets avveckling, har jag funnit mig böra söka efter annan utväg för de erforderliga medlens anskaffande. Den närmast till hands liggande utvägen vore visserligen att hos den nu församlade riksdagen äska det för ändamålet nödvändiga anslaget. Men då det icke varit avsett att underställa den urtima riksdagen något förslag till extra tilläggsstat för år 1919, återstår enligt mitt förmenande endast en lämplig utväg, nämligen att begära den församlade riksdagens bemyndigande att för ifrågavarande ändamål taga i anspråk ett lämpligt avvägt belopp ur det å 1919 års riksstat uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter. Därutöver erforderligt anslagsbelopp torde böra äskas å tilläggsstat för år 1920.

Det belopp, som skulle erfordras för arbetenas bedrivande under innevarande år och intill dess 1920 års riksdag anvisat anslag för ändamålet ifråga, får jag, efter samråd med byggnadsstyrelsens chef, föreslå bestämmas till högst 150,000 kronor.

Kungl. Maj:t torde böra, därest riksdagen lämnar det av mig nu berörda medgivande, efter mottagandet av riksdagens svar i ämnet, i huvudsaklig överensstämmelse med det nu av byggnadsstyrelsen framlagda förslaget, definitivt fastställa plan för ifrågavarande ändrings- och reparationsarbeten.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att för omedelbart igångsättande av ändrings- och reparationsarbeten i de för statsverkets räkning inköpta fastigheterna nr 1, 2, 3, 9, 10 och 11 i kvarteret Mercurius i Stockholm, i enlighet med plan, som av Kungl. Maj:t fastställles, må ur det å 1919 års riksstat uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter utgå ett belopp av högst 150,000 kronor.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan biföll Hans Maj:t Konungen; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bil. litt . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sten Zethelius.